

פתרון הבחינה בעברית: הבנה, הבעה ולשון

יחידת לימוד אחת

מועד קיץ 2009 - שאלון א'

שאלון: 011107 , 210

מוגש על-ידי: ישראלה דויד, רחל נעים וד"ר אבי גבורה

מורים ללשון ברשת בתי הספר של יואל גבע

מדינת ישראל

משרד החינוך

א. סוג הבחינה: בגרות לבתי ספר על-יסודיים
 ב. בגרות לנבחנים אקסטרניים
 מועד הבחינה: קיץ תשס"ט, 2009
 מספר השאלון: 210,011107

עברית: הבנה, הבעה ולשון

שאלון א'

יחידת לימוד אחת

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעתיים וחצי.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שלושה פרקים.

פרק ראשון	–	הבנה והבעה	–	50 נקודות
פרק שני	–	אוצר המילים והמשמעים, שם המספר ומילות היחס	–	26 נקודות
פרק שלישי	–	תחביר ומערכת הצורות	–	24 נקודות
	–	סה"כ	–	100 נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.

ד. הוראות מיוחדות: הקפד על כתב ברור, על כתיב נכון, על כללי הדקדוק ועל פיסוק הגיוני.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטיוטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה). רשום "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה. רישום טיוטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

ב ה צ ל ח ה !

/המשך מעבר לדף/

הבנה, הבעה ולשון. קיץ תשס"ט, מס' 011107, 210 - 2 -

קרא את המאמר שלפניך, וענה על השאלות שאחריו.

מהפכת הטלפון הסלולרי

(מעובד על פי שלושה מקורות: [1] טלפון סלולרי. אוהזר ב־26 באפריל 2009, מתוך ויקיפדיה <http://he.wikipedia.org/wiki> [2] דורון, אי [26 בנובמבר 2008]. שקט תעשייתי. מעריב. עסקים @ מחשבים עמ' 3-4 [3] בר־און, חי [יולי-אוגוסט 2008]. שלילי בהתנהגות. העולם הסלולרי, 53, עמ' 4-6.)

הטלפון הסלולרי גרם לאחת המהפכות הגדולות ביותר בתולדות התקשורת. טלפון סלולרי הוא טלפון אלחוטי נייד שהוא למעשה מכשיר רדיו דו־כיווני המסוגל לשדר ולקלוט בר־זמנית. אפשר להפעילו באזורים שיש בהם תחנות שידור של תקשורת סלולרית. השם הרשמי במדינת ישראל הוא רט"ן – רדיו טלפון נייד – אך כמעט שלא נעשה שימוש בשם זה מחוץ לחקיקה של משרד התקשורת.

את הטלפון הסלולרי המציא מרטין קופר. בשנת 1973 הוא ביצע את שיחת הטלפון הראשונה בלב מנהטן בניו־יורק לנוכח עיניהם המשתאות של העוברים והשבים. אז היו לטלפון הסלולרי שני יישומים בלבד: לחייג ולנתק (לעומת שלל היישומים הקיימים היום, כגון שליחת מסרונים [SMS] וגלישה באינטרנט). אולם קופר לא המציא את הטכנולוגיה הסלולרית, אלא את המכשיר הסלולרי הראשון. הטכנולוגיה המאפשרת לקיים שיחות טלפון אלחוטיות הייתה ידועה כבר בשנות הארבעים. ביוני 1946 הציגה חברת תקשורת גדולה בארצות־הברית את הטלפון הראשון שהופעל מכלי רכב, ללא צורך בקו נייד. מכשיר זה היה גדול, כבד משקל ורב הפרעות. למרות ההמצאה המהפכנית לא התפשטו במהירות טלפונים ברכב. עד אמצע שנות השבעים, כשלושים שנה אחרי הפיתוח הראשון, הותקנו בסך הכול ארבעים וארבעה אלף מכשירים כאלו ברחבי ארצות־הברית. לרשות הצרכן עמדו אז כשלושים תחנות שידור בלבד, וכתוצאה מכך בשעת השיא "כולם עלו על כולם", ונוצר "גיהינום רדיופוני" אחד גדול.

מכשירי הטלפון הסלולרי שפותחו בעקבות המצאתו של קופר היו בתחילה כבדים ומגושמים ונועדו לשמש את העשירון העליון של האוכלוסייה. רק מאמצע שנות התשעים של המאה העשרים החלו הטלפונים הסלולריים לחדור לשכבות נוספות באוכלוסייה, וכיום השימוש בהם רווח בקרב רוב האוכלוסייה. בשנת 2008 היה מספר המכשירים בישראל גבוה יחסית למספר התושבים. הטלפון הסלולרי הפך נפוץ גם אצל ילדים ובני נוער. אמנם הטלפון הסלולרי נחשב לפלא של העולם המודרני, אך יש הרואים בו גם קללה. במקומות רבים נחשבים מכשירים אלה לאורחים בלתי רצויים. בבתי חולים למשל פזורים שלטים המבקשים מהמבקרים להימנע מהפעלתם, מכיוון שהם עלולים לשבש את הפעילות של המערכות האלקטרוניות.

יתרה מזו, השימוש בטלפונים סלולריים מגביר את הרעש בסביבה שבה אנו חיים. אחד המקומות שבהם מרגישים זאת היטב הוא התחבורה הציבורית. כל מי שנוסע באוטובוס מתנסה בחוויה המפוקפקת הזאת: לא רק שכנו מדבר בטלפון הסלולרי בקול רם, אלא גם אלה היושבים בספסל שמאחוריו, מימינו ומשמאלו. כולם – אבל כולם – מדברים, והתוצאה היא בליל קולות בעוצמות שונות. כשמדברים בטלפון סלולרי, הדוברים מתנתקים באופן כמעט בלתי מודע מהסביבה, ולפעמים בלהט השיחה ובלי משים הם גם צועקים.

פרופסור עקיבא כהן, מהחוג לתקשורת באוניברסיטת תל אביב, סבור שהטלפון הסלולרי יצר מצב שבו היטשטשו לחלוטין הגבולות בין המרחב הפרטי לבין המרחב הציבורי. לדבריו, אנשים ניכסו לעצמם את המרחב הציבורי כאילו הוא ביתם, והם מדברים בכל מקום ובכל צורה. פרופסור עוז אלמוג, סוציולוג מהחוג ללימודי ארץ־ישראל באוניברסיטת חיפה, סבור כי המשך בעמוד 3/

הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשס"ט, מסי' 011107, 210 - 3 -

להתנהגות הקלוקלת הזו יש שורשים עמוקים. לדבריו, הישראלי המצוי אינו מכבד אינטימיות, ואינו נוטה להתחשב בסובבים אותו. פרופ' אלמוג מציין כי תופעה זו בולטת במיוחד בקרב צעירים. "הטלפון הסלולרי הוא כבר מזמן לא רק טלפון – הוא חלק מאתנו, והוא יצר מציאות תקשורתית חדשה, שעדיין אין לנו כלים להתמודד איתה".

40 יש מי שהחליטו להפסיק את הרעש, ולפעול נגד אופן השימוש בטלפון הסלולרי במרחב הציבורי. חברת רכבות בריטית החליטה להציע לנוסעים "מקלט רעש" מפני הטלפונים הסלולריים: בכל רכבת בלונדון יופעל בקרוב קרון שיסומן באופן ברור, ובו לא תהיה קליטה של תקשורת סלולרית, משום שהחלונות בקרון זה יצופו בציפוי שפותח בארצות-הברית במיוחד למטרה זו, והוא מסוגל לחסום אותות רדיו ותקשורת סלולרית.

45 דוברת החברה הבריטית מסרה כי הרעיון נולד בעקבות הקשבה לנוסעים, והוא מיועד עבורם. "קיבלנו תגובות חיוביות מאוד לא רק מנוסעים שלא השתמשו בטלפון הסלולרי, אלא אף מנוסעים שהשתמשו בו. כשהצגנו להם את הרעיון והזמנו אותם לבחון אותו, הם שמחו לגלות שברכבת יש גם קרון מבודד שאפשר לנסוע בו בשקט". חברת הרכבות משקיעה מאמצים כדי שאמצעי חסימה זה יעוגן בחוק מתאים, ותופעל מערכת ענישה כלפי מי שינסה לחבל בו ולהפר את החוק.

50 האנגלים אינם לבדם במאבק נגד רעשי הטלפון הסלולרי. ראש העיר גראץ שבאוסטריה פרסם לפני חודשים אחדים תקנה עירונית, ולפיה כל הנוסעים בתחבורה הציבורית חייבים – לא מתבקשים, חייבים! – לכבות את הטלפונים הסלולריים או להעבירם למצב "השתק", ולהימנע מהפעלתם בעת הנסיעה. עם זאת הודיע ראש העיר בריאיון לתקשורת המקומית: "המשטרה לא תרדוף אחרי מי שיפר את התקנה".

55 גם בארצות-הברית מנסים זה זמן רב, אך בלי הצלחה יתרה, לקדם איסור על שימוש בטלפונים סלולריים בתחבורה הציבורית. בניו-יורק למשל פורסמה "סדרת חוקים לשימוש בטלפונים ניידים", אך הם לא נאכפו. התוצאה: הטלפונים הסלולריים ממשיכים לצלצל בעוצמה מחרישת אוזניים, שלא לדבר על כך שמשתמשים בהם גם בנסיעות בלתי הולמות לחלוטין, כמו באמצע טקסי חתונות ולוויות, ראיונות עבודה ואפילו בחדרי ניתוח.

60 בישראל נאסר למשל השימוש בטלפונים סלולריים בתחומי אולם המליאה של הכנסת, אולם כל הצעות החוק שהוגשו במהלך השנים לשם איסור השימוש בטלפון הסלולרי במקומות ציבוריים אחרים – נכשלו. עם זאת, חשוב לציין כי ביישובים רבים בישראל חל איסור על הפעלת טלפונים אלה בתחומי בית הספר.

65 פרופסור עוז אלמוג מודע ליתרונותיו הרבים של הטלפון הסלולרי, אך לא פחות מכך גם לחסרונותיו. הוא מתנגד לחקיקה האוסרת באופן גורף את השימוש בטלפון סלולרי במרחב הציבורי. לטענתו, הציבור לא יוכל לעמוד בגזרה כזו. לדבריו, לא כל דבר אפשר להשיג באמצעות חוקים ותקנות, והדרך הנכונה לטפל בבעיה זו היא באמצעות חינוך. תקוותו היא כי בסופו של דבר תקבע החברה בעצמה כללים לשימוש בטלפון הסלולרי, ודרך זו לדעתו תהיה יעילה יותר מחוק.

70 גם פרופסור עקיבא כהן נוטה להשלים עם התופעה, ונוקט גישה אופטימית: לדבריו, למרות השימוש האינטנסיבי במכשיר הזה בכל מקום, אנשים מתחילים להתחנך. הם מנסים להפיק את מרב התועלת מן השימוש בטכנולוגיה הזאת, ולהמעיט בתופעות השליליות הקשורות בה.

/המשך בעמוד 4/

הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשס"ט, מס' 011107, 210 - 4 -

פרק א – הבנה והבעה (50 נקודות)

בפרק זה ענה על שמונה שאלות: על השאלות 1-4, על אחת מהשאלות 5-6 ועל השאלות 7-9. ענה על השאלות 1-4.

1. ציין שלוש תקופות עיקריות בהתפתחותו של הטלפון הסלולרי, וכתוב מה היה החידוש בכל תקופה. (6 נקודות)

2. מהי הבעיה העיקרית שהמאמר עוסק בה? (2 נקודות)
 העתק למחברתך את התשובה הנכונה מבין האפשרויות שלפניך.
 (1) שיבושים במערכות אלקטרוניות כתוצאה משימוש בטלפון הסלולרי.
 (2) אופן השימוש בטלפון הסלולרי בעבר וכיום.
 (3) מחסור באמצעים טכנולוגיים לחסימת שיחות בטלפון הסלולרי.
 (4) אופן השימוש בטלפון הסלולרי במקומות ציבוריים.

3. א. השווה בין דרכי ההתמודדות עם הבעיה באנגליה, באוסטרליה ובארצות הברית, על פי שני התבחינים (הקריטריונים): הפתרון המוצע לבעיה והאכיפה שלו. (6 נקודות)

ב. כתוב מסקנה אחת העולה מן ההשוואה שערכת. (2 נקודות)

4. האם דרך ההתמודדות עם הבעיה באנגליה מתאימה לדעתך לטיפול בבעיה בישראל? נמק את דבריך. (4 נקודות)

ענה על אחת מן השאלות 5 או 6.

5. פרופסור עקיבא כהן טוען כי "אנשים ניכסו לעצמם את המרחב הציבורי". (שורה 34) הסבר טענה זו על פי המאמר, והבע את דעתך עליה. (4 נקודות)

או

6. מומחים אירופאים לנימוסים והליכות מציעים לחוקק כמה חוקים בסיסיים לשימוש בטלפונים סלולריים לטובת הסביבה שבה אנו חיים ופועלים. לעומת זאת טוען מומחה בריטי לנימוסים, שהמציאות מוכיחה שכשמישהו מפעיל את הטלפון הסלולרי שלו, כל ההוקים נשכחים.

כיצד לדעתך היה פרופסור עוז אלמוג מגיב על הצעת המומחים האירופאים, וכיצד הוא היה מגיב על טענת המומחה הבריטי? בסס את דבריך על המאמר. (4 נקודות)

/המשך בעמוד 5/

תשובה לשאלה מספר 1

שלוש התקופות בהתפתחותו של הטלפון הסלולרי:

1. יוני 1946 - הטלפון הראשון שהופעל מכלי רכב, ללא צורך בקו נייד.
2. 1973 - מרטין קופר המציא את הטלפון הסלולרי. לטלפון שני יישומים: לחייג ולנתק.
3. מאמצע שנות ה-90 - שליחת מסרונים וגלישה באינטרנט.

תשובה לשאלה מספר 3 - סעיף א'

אנגליה-

הפתרון: "מקלט רעש" - בכל רכבת בלונדון יופעל קרון שיסומן באופן ברור, ובו לא תהיה קליטה של תקשורת סלולרית, משום שהחלונות בקרון זה יצופו בציפוי שפותח בארה"ב, והוא מסוגל לחסום אותות רדיו ותקשורת סלולרית.

אכיפה: תופעל מערכת ענישה כלפי כל מי שינסה לחבל בחוק או להפר אותו.

אוסטריה-

הפתרון: פרסום תקנה עירונית - כל הנוסעים בתחבורה הציבורית חייבים לכבות את הטלפונים או להעבירם למצב "השתק" ולהימנע מהפעלתם בעת הנסיעה.

אכיפה: לא תהיה אכיפה - "המשטרה לא תרדוף אחרי מי שיפר את התקנה".

ארה"ב-

הפתרון: פורסמה סדרת חוקים לשימוש בטלפונים ניידים בתחבורה הציבורית.

אכיפה: לא התקיימה אכיפה - לא ניסו לאכוף את החוקים.

תשובה לשאלה מספר 3 - סעיף ב'

המסקנה העולה מן ההשוואה היא שאכיפת החוקים באשר לשימוש בטלפון הסלולרי קשה וכמעט בלתי אפשרית. כמו כן, אנגליה מחמירה יותר מהארצות האחרות באכיפת החוקים.

תשובה לשאלה מספר 4

דרך ההתמודדות עם הבעיה באנגליה אינה מתאימה לטיפול בבעיה בישראל, משום שהישראלי אינו מכבד אינטימיות ואינו נוטה להתחשב בסובבים אותו, וכן מכיוון שבישראל אין רשת רכבות תחתית עניפה כמו באנגליה.

(על הנבחן היה לענות על אחת מהשאלות 5 או 6)

תשובה לשאלה מספר 5

כל דעה תתקבל ובלבד שתהיה מנומקת היטב.

תשובה לשאלה מספר 6

פרופסור עוז אלמוג יתנגד להצעתם של המומחים האירופאים ויתמוך בטענתו של המומחה הבריטי. לטענתו, להתנהגות הקלוקלת הזו יש שורשים עמוקים, והישראלי המצוי אינו מכבד אינטימיות ואינו נוטה להתחשב בסובבים אותו. כמו כן, הציבור לא יוכל לעמוד בגזירה כזו. לדבריו, לא כל דבר אפשר להשיג באמצעות חוקים ותקנות, והדרך הנכונה היא באמצעות חינוך.

הבנת הבעה ולשון, קיץ תשס"ט, מס' 011107, 210 - 5 -

ענה על השאלות 7-9.

7. א. במאמר נעשה שימוש באמצעי הרטוריקה: לשון דבורה (הלשון הנהוגה בדיבור היומיומי).

מצא במאמר דוגמה אחת לאמצעי זה. (2 נקודות)

ב. ציין את תפקיד המירכאות בכל אחד מן הביטויים שלפניך:

(1) "גיהינום רדיופוני" (שורה 16).

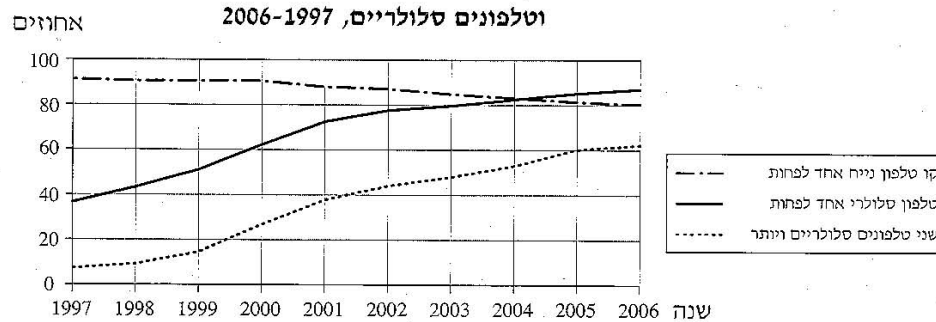
(2) "סדרת חוקים לשימוש בטלפונים ניידים" (שורות 57-58).

(2 נקודות)

8. לפניך תרשים על פי "ממצאים מסקר הוצאות משק הבית 2006", שערכה

הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

אחוז משקי בית בישראל שברשותם קווי טלפון
וטלפונים סלולריים, 1997-2006

(על פי נתונים מאתר הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה. לוח 7 – אחוזי בעלות על מבוחר מוצרים בני קיימה 1997-2006. אחוזי ב' 15 במרץ 2009 מתוך http://cbs.gov.il/reader/newhodaot/hodaa_template.html?hodaa=200815179)

א. עיין בשני הגרפים: בגרף המציג את הנתונים על משקי בית שברשותם מכשיר טלפון

סלולרי אחד לפחות, ובגרף המציג את הנתונים על משקי בית שברשותם שני טלפונים

סלולריים ויותר.

ציין את הדמיון ואת השוני שבין שני הגרפים האלה. (4 נקודות)

ב. נסח מסקנה כללית העולה מכלל הנתונים שבתרשים. (3 נקודות)

ג. כיצד קשורים הנתונים שבתרשים למאמר? הבא מן המאמר הוכחה לדברך.

(3 נקודות)

9. מטלת סיכום (12 נקודות)

על פי המאמר כתוב סיכום (בהיקף של כ-10 שורות), המציג את הבעיה המתוארת במאמר

ואת הדרכים להתמודדות עמה בארץ ובעולם.

/המשך בעמוד 6/

תשובה לשאלה מספר 7 - סעיף א'

שורה 16 – "כולם עלו על כולם"

תשובה לשאלה מספר 7 - סעיף ב'

(1) מטאפורה – מילה שלא במשמעותה הרגילה

(2) שם

תשובה לשאלה מספר 8 - סעיף א'

הדומה: שני הגרפים מלמדים על מגמת עלייה בשימוש במכשירים סלולריים לאורך השנים.

השונה: בנקודת ההתחלה - בשנת 1997 אחוז משקי הבית שברשותם טלפון סלולרי אחד לפחות היה גבוה (כ- 30%) מאלה שברשותם שני טלפונים סלולריים ויותר.

תשובה לשאלה מספר 8 - סעיף ב'

המסקנה, העולה מכלל הנתונים שבתרשים היא שהטלפונים הסלולריים אינם מחליפים את השימוש בטלפון הנייח למרות הירידה המתונה בשימוש בו ולמרות העלייה התלולה בשימוש בטלפונים הסלולריים.

תשובה לשאלה מספר 8 - סעיף ג'

הנתונים בתרשים מראים על עלייה בשימוש במכשירי הטלפון הסלולרי, כפי שכתוב במאמר: "בשנת 2008 היה מספר המכשירים בישראל גבוה יחסית למספר התושבים". כמו כן, הטלפון הסלולרי הפך נפוץ גם אצל ילדים ובני נוער.

תשובה לשאלה מספר 9

על התלמיד לסכם את המאמר.

הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשס"ט, מס' 011107, 210 - 6 -

פרק ב – אוצר המילים והמשמעים; שם המספר ומילות היחס
(26 נקודות)

בפרק זה ענה על כל השאלות 10-15.

אוצר המילים והמשמעים (21 נקודות)

10. לפניך הערך **תקנה** ממילון **אבן-שושן** (2003) וממילון **רב-מילים**. קרא את הערכים משני המילונים, וענה על ארבעת הסעיפים א-ד שאחריהם.

מילון רב-מילים

תקנה תקנה שמי

1. הוראה שקובעת רשות של מדינה במסגרת הסמכויות שהוענקו לה על-פי החוק, והיא בגדר חקיקת משנה. המחוקק הראשי מסמך את המחוקק המשני להחוקת תקנות, בתנאי שלא יסתרו את החוק הראשי. • לרוב נדרש, כי התקנות תיחתמנה בידי הגוף המוסמך ותפורסמה בעיתון הרשמי. • אחת מתקנות העירייה היא שאסור להרעיש בשעות הצהריים.
2. הוראה בעלת תוקף משפטי שהתקינו חכמי ההלכה או גורם דתי אחר בעל סמכות. אחת מתקנותיו הידועות של רבנו גרשום מאור הגולה היא איסור הביגמיה. 3. כלל, הוראה, בעיקר בנוגע להתנהגות נדרשת במוסד מסוים, בארגון מסוים וכד'. תלמידי בית הספר אמורים לעמוד בתקנות המשמעת הקיימות בו. 4. תיקון, שינוי לטובה (רווח בשלילה בציחופים כגון 'אין לו תקנה', 'ללא תקנה', 'חסר תקנה'). [תקנות; ת.ק.ג.]

מילון אבן-שושן

תְּקִנָּה ¹ ג [מן תקן, תקן] ¹ תקון, תרופה לדבר, מליי הסרוך, שנוי לטובה: "כלי זהב... אף-על-פי שגשברו יש להם תקנה" (הגינה טו). "תלמידי-הכם אף-על-פי שסרח יש לו תקנה" (הגינה טו). "רוצה היא בתקנת בפה" (רמא ג ו). אין תקנה לאותו רשע. ² חק לטובת הצבור, נפוך-זה: "משה רבנו גזר בפה גזרות ותקן בפה תקנות" (שבת ל). "וזה אחת מהשע תקנות שהתקין רבן יוחנן בן זכאי" (ראש השנה לא). הפשטרה קבעה תקנות לנסיעה בדרךים. ³ הוראה, כלל: הוציאה תקנות של התנהגות. – [תקנת, תקנות, תקנות]

- א. העתק ממילון **אבן-שושן** את ההגדרה שאינה מתאימה למשמעות המילה "תקנה" במאמר (שורה 52). (2 נקודות)
- ב. ציין על פי מילון **רב-מילים** שלושה פרטים דקדוקיים המובאים בערך. (3 נקודות)
- ג. השווה בין הערכים משני המילונים על פי שני התבחינים (הקריטריונים) האלה:
מקור הדוגמאות, סדר ההגדרות. (4 נקודות)
- ד. בשני המילונים היחס בין ההגדרות בערך "תקנה" הוא יחס פוליסמי. הוכח קביעה זו על פי שני המילונים. (2 נקודות)

/המשך בעמוד 7/

תשובה לשאלה מספר 10 - סעיף א'

הגדרה מספר 1- (תקון, תרופה לדבר, מלוי חסרון, שנוי לטובה)

תשובה לשאלה מספר 10 - סעיף ב'

חלק דיבור- שם, מין- נקבה, נטייה- תקנות, שורש- ת.ק.ג.

תשובה לשאלה מספר 10 - סעיף ג'

רב מילים	מילון אבן שושן	
עברית (שימושית) בת זמננו	תלמוד, עברית חדשה	מקור הדוגמאות
מהשימוש הנפוץ או הרווח בערך אל השימוש הנדיר יותר	מהקדום לעכשווי (הגדרות 1, 2- תלמוד ומדרשים. הגדרה 3- עברית חדשה)	סדר ההגדרות

תשובה לשאלה מספר 10 - סעיף ד'

כל ההגדרות מופיעות תחת ערך מילוני אחד, ובין ההגדרות יש קשר סמנטי.

הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשס"ט, מס' 011107, 210 - 7 -

11. לפניך חמישה זוגות מילים.

העתק למחברתך רק את זוגות המילים שמתקיים בהם יחס של ניגודיות. (2 נקודות)

א. נייח – ניד

ב. רווחים – שכיחים

ג. מחריש (אוזניים) – צורם (לאוזן)

ד. הָפְרָה – ציות

ה. נאכפו – נכפו

12. א. "הוא ביצע את שיחת הטלפון הראשונה בלב מנהטן בניו-יורק, לנוכח עיניהם

המשתאות של העוברים והשבים". (שורות 6-7)

מהי המשמעות של המילה "משתאות"?

העתק למחברתך את התשובה הנכונה. (2 נקודות)

(1) מצפות

(2) שואלות

(3) מתעכבות

(4) מופתעות

ב. "לפעמים בלהט השיחה **ובלי משים** הם גם צועקים". (שורה 31)

מהי המשמעות של הביטוי "בלי משים"?

העתק למחברתך את התשובה הנכונה. (2 נקודות)

(1) בלי כל חשש

(2) בלי שיעירו להם

(3) בהיסח הדעת

(4) בתשומת לב

13. במאמר נעשה שימוש מרובה במילים מהשדה הסמנטי של חוק. מצא במאמר (משורה 40

ואילך) ארבע מילים השייכות לשדה זה (מלבד המילה "חוק"). (2 נקודות)

תקנה, נאכפו, איסור, מערכת ענישה, להפר...

14. במאמר יש שימוש בלשון ציורית.

— הטלפונים הסלולריים נחשבים לאורחים בלתי רצויים. (על פי שורה 23)

— להתנהגות הקלוקלת הזו יש שורשים עמוקים. (שורה 36)

בחר באחד המשפטים, וכתוב לאיזה תחום הוא שייך, ולאיזה תחום הוא מועבר בהקשר

של המאמר. (2 נקודות)

/המשך בעמוד 8/

1. מהתחום האנושי (כללי ההתנהגות) לתחום הטכנולוגי (התקשורת).

2. מתחום הטבע, הצומח (החקלאות) לתחום האנושי-חברתי.

שם המספר ומילות היחס (5 נקודות)

15. א. בכל אחד מן המשפטים (1)-(4) שלפניך, בחר בצורה הנכונה של שם המספר או של מילת היחס, והעתק אותן למחברתך (כולל הניקוד). (4 נקודות)
- (1) בשנת אלפיים וְשִׁמּוֹנָה / וְשִׁמּוֹנָה היה מספר מכשירי הטלפון הסלולרי בישראל גבוה יחסית למספר התושבים.
- (2) תְּשַׁע־עֶשְׂרִי / תְּשַׁע־עֶשְׂרֵה אחוזים מהילדים והנוער בישראל מוציאים בין מאה למאתים שקלים בחודש על שימוש בטלפון הסלולרי.
- (3) בני נוער מעטים מוציאים למעלה משלוש מאות חמישים נְּאֻחַת / נְּאֻחַד שקלים בחודש על שימוש בטלפון הסלולרי.
- (4) ההורים צריכים להזהיר אוֹתְכֶם / אֶתְכֶם מפני שימוש רב בטלפון הסלולרי.
- ב. לפניך משפט ובו מספר מודגש. כתוב את המספר במילים. (נקודה אחת)
- הדור הרביעי של הטלפון הסלולרי הוצג ב- 10 במרץ השנה בתערוכה באירופה. **בעשרה במרץ**

הבנה, הבעה ולשון. קיץ תשס"ט, מס' 011107, 210 - 9 -

פרק ג – תחביר ומערכת הצורות (24 נקודות)

בפרק זה שמונה שאלות: ארבע מתחום התחביר (16-19) וארבע מתחום מערכת הצורות (20-23).
ענה על ארבע שאלות בלבד. תוכל לבחור אותן מתחום התחביר אך מתחום מערכת הצורות
אך משני התחומים, כרצונך (לכל שאלה – 6 נקודות).

תחביר

16. לפניך ארבעה משפטים IV-I.

- I. השימוש בטלפונים סלולריים מגביר את הרעש בסביבה שבה אנו חיים.
- II. בניו-יורק פורסמה "סדרת חוקים לשימוש בטלפונים ניידים", אך הם לא נאכפו.
- III. במקומות רבים נחשבים מכשירים אלה לאורחים בלתי רצויים.
- IV. כשאנשים מדברים בטלפון הסלולרי הם מתנתקים באופן כמעט בלתי מודע מהסביבה.

- א. העתק למחברתך את מספרי המשפטים IV-I, וליד כל מספר ציין את סוגו התחבירי של המשפט: פשוט, מורכב, איחוי (מחובר).
- ב. במשפטים II-I מסומנים בקו צירוף מילים ומילה. ציין את התפקיד התחבירי של כל אחד מהם. את התפקידים בחר רק מהרשימה שלפניך: נושא, נשוא, משלים פועל, משלים שם (לוואי).

- 17. א. לפניך קטע על פי המאמר ובו שלושה משפטים.
למרות ההמצאה המהפכנית לא התפשטו במהירות טלפונים ברכב. בשנות השבעים הותקנו בארצות-הברית בסך הכול ארבעים וארבעה אלף מכשירים. לרשות הצרכן עמדו כשלושים תחנות שידור בלבד, וכתוצאה מכך בשעת השיא נוצר "גיהינום רדיופוני" אחד גדול.
העתק למחברתך את ההיגד הנכון מבין ההיגדים (1)-(4) שלפניך:

- (1) המשפט הראשון פשוט, המשפט השני והמשפט השלישי הם משפטים מורכבים.
- (2) המשפט הראשון מורכב, המשפט השני פשוט והמשפט השלישי הוא משפט איחוי (מחובר).
- (3) המשפט הראשון הוא משפט איחוי (מחובר), המשפט השני מורכב והמשפט השלישי פשוט.
- (4) המשפט הראשון והמשפט השני פשוטים, המשפט השלישי הוא משפט איחוי (מחובר).

- ב. (1) העתק למחברתך מן הקטע שת מילות קישור, וציין ליד כל אחת מהן את הקשר הלוגי שהיא מבטאת.
- (2) המר כל אחת ממילות הקישור שהעתקת במילת קישור אחרת שתבטא אותו קשר לוגי.
/המשך בעמוד 10/

תשובה לשאלה מספר 16

- I. השימוש בטלפונים סלולריים מגביר את הרעש בסביבה שבה אנו חיים. **משפט מורכב**
- II. בניו-יורק פורסמה "סדרת חוקים לשימוש בטלפונים ניידים", אך הם לא נאכפו. **משפט מאוחד**
- III. במקומות רבים נחשבים מכשירים אלה לאורחים בלתי רצויים. **משפט פשוט**
- IV. כשאנשים מדברים בטלפון הסלולרי הם מתנתקים באופן כמעט בלתי מודע מהסביבה. **משפט מורכב**

תשובה לשאלה מספר 17 - סעיף ב'

1. למרות- קשר לוגי של ויתור
כתוצאה מכך- קשר לוגי של סיבה ותוצאה
2. ויתור- חרף, על אף
סיבה ותוצאה- לכן, לפיכך

הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשס"ט, מס' 011107, 210 - 10 -

18. א. לפניך קטע מן המאמר ובו דיבור ישיר.
- דוברת החברה הבריטית אמרה: "קיבלנו תגובות חיוביות מאוד לא רק מנוסעים שלא השתמשו בטלפון הסלולרי, אלא אף מנוסעים שהשתמשו בו. כשהצגנו לנוסעים את הרעיון והזמנו אותם לבחון אותו, הם שמחו לגלות שברכבת יש גם קרון מבודד שאפשר לנסוע בו בשקט".
- כתוב קטע זה בדיבור עקיף.

תשובה

דוברת החברה הבריטית אמרה שהם קיבלו תגובות חיוביות מאוד לא רק מנוסעים שלא השתמשו בטלפון הסלולרי, אלא אף מנוסעים שהשתמשו בו. כשהם הציגו לנוסעים את הרעיון והזמינו אותם לבחון אותו, הם שמחו לגלות שברכבת יש גם קרון מבודד שאפשר לנסוע בו בשקט.

- ב. לפניך שני משפטים, ובכל אחד מהם המילה "גם" נמצאת במקום אחר במשפט.
- I. בארצות הברית וגם במקומות נוספים נעשה ניסיון להתמודדות עם הבעיה בעזרת תקנות.
- II. בארצות הברית נעשה ניסיון להתמודדות עם הבעיה בעזרת תקנות וגם באמצעים אחרים.
- הסבר את ההבדל במשמעות בין שני המשפטים, הנובע משינוי מקומה של המילה "גם".

19. א. לפניך שני משפטים I, II.
- I. הצעות חוק שונות הוגשו לשם איסור השימוש בטלפון הסלולרי במקומות ציבוריים בישראל.
- II. חברת הרכבות משקיעה מאמצים כדי שאמצעי חסימה זה יעוגן בחוק.
- (1) במשפטים I-II קיים אותו קשר לוגי. ציין מהו. קשר לוגי של תכלית.
- (2) ציין איזו מילה מבטאת את הקשר הלוגי הזה בכל אחד מהמשפטים. I. לשם

II. כדי ש

ב. לפניך משפט שחלקיו נתחמו.

נש	מ"פ	מ"פ
ביצע	ל	בשנת 1973
	לנוכח עיניהם המשתאות של האנשים ברחוב	
נושא	מ"פ	מ"פ
מרטין קופר	בלב מנהטן	ל
	את שיחת הטלפון הראשונה.	

העתק למחברתך את המשפט עם סימוני התחילה, וכתוב מעל כל חלק את תפקידו התחבירי. את התפקידים בחר רק מהרשימה שלפניך: נושא, נושא, משלים פועל, משלים שם (לוואי).

מערכת הצורות

20. א. לפניך משפט על פי שורות 42-44 במאמר, ובו ארבעה פעלים מודגשים. בכל רכבת בלונדון **יִפְעַל** בקרוב קרון שִׁסְמֵן באופן ברור, ובו לא תהיה קליטה של תקשורת סלולרית, משום שהחלונות יצופו בציפוי שִׁפְתָח בארצות-הברית, והוא **מְסַגֵּל** לחסום אותות רדיו ותקשורת סלולרית.
- (1) ציין את הפועל היוצא דופן מבחינת הבניין, וכתוב את הבניין שלו. **יִפְעַל- בניין הופעל**
- (2) ציין את הבניין המשותף לשלושת הפעלים האחרים. **פועל**
- (3) לפניך משפט על פי שורות 48-50 במאמר:
 "חברת הרכבות משקיעה מאמצים כדי שאמצעי חסימה זה יעוגן בחוק מתאים, ותופעל מערכת ענישה כלפי מי שיחבל בו".
 מצא במשפט זה פועל נוסף בבניין זהה לבניין המשותף שצינת בסעיף (2). **יעוגן**
- ב. "אנשים **נִכְסוּ** לעצמם את המרחב הציבורי כאילו הוא ביתם". (שורה 34)
 מהי צורת העתיד של הפועל **נִכְסוּ** ?
 העתק למחברתך את מספר התשובה הנכונה.
- (1) **יִכְנְסוּ** (2) **יִכְנָסוּ** (3) **יִנְכְּסוּ** (4) **יִנְכָּסוּ**

הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשס"ט, מס' 011107, 210 - 12 -

21. א. "אז היו לטלפון שני יישומים בלבד: לחיג ולנתק". (שורות 7-8)

במשפט זה מודגשים שני שמות פועל.

(1) ציין את הבניין המשותף של שני שמות הפועל. בניין פועל

(2) כתוב את שם הפעולה של כל שם פועל. חיוג, ניתוק

(3) לפניך טבלה ובה שמות פועל נוספים.

העתק את הטבלה למחברתך, והשלם בה את הפרטים החסרים

(במשבצות הלבנות בלבד).

שם הפועל	השורש	הבניין	שם הפעולה באותו בניין
להתחשב (שורה 37)		התפעל	התחשבות
לצלצל (שורה 58)	צ.ל.צ.ל		צלצול
להשיג (שורה 67)	נ.ש.ג		השגה/השג
להמעיט (שורה 73)			המעטה
להגניז	ג.נ.ז	נפעל	

I.
II.
III.
IV.
V.

22. א. לפניך שני משפטים, ובכל אחד מהם מודגש שם.

— חברת הטלפונים מאמינה שהשקעה בפיתוח מכשירים מתקדמים תניב רווחים.

— נדחתה הצעה לאסור שימוש בטלפונים סלולריים בתחבורה הציבורית. מבין המשפטים (1)-(4) שלפניך, מהו המשפט שהנאמר בו נכון?

(1) המילה השקעה והמילה הצעה הן מאותה גזרה, אך לא מאותו משקל.

(2) המילה השקעה והמילה הצעה הן מאותו משקל, אך לא מאותה גזרה.

(3) המילה השקעה והמילה הצעה הן מאותה גזרה ומאותו משקל.

(4) המילה השקעה והמילה הצעה אינן מאותו משקל ואינן מאותה גזרה.

ב. לפניך תשעה שמות:

מהפכו, צרכו, תחבונה, תקנה, צבורי, רפבל, משטרה,

עירונית, רמזור

(1) מיין את השמות לשלוש דרכי תצורה: שורש ומשקל, בסיס וצורן סופי, הלחם בסיסים.

(2) בחר באחד מן השמות, ופרט את דרך התצורה שלו.

/המשך בעמוד 13/

תשובה לשאלה מספר 22 - סעיף ב'

1.

הלחם בסיסים	בסיס וצורן סופי	שורש משקל
רכבל	מהפכּן	צרכן
רמזור	צבורי	תחבורה
	עירונית	תקנה
		משטרה

2. שורש + משקל

צרכן- שורש צ.ר.כ משקל קִטְלָן

תחבורה- שורש ח.ב.ר משקל תִקְטוּלָה

תקנה- שורש ת.ק.נ משקל קִטְלָה

משטרה- שורש ש.ט.ר משקל מִקְטָלָה

בסיס + צורן סופי

מהפכּן- מהפכה + אָן

צִיבורי- ציבור + אִי

עירונית- עירוני + אית

הלחם בסיסים

רכבל- רכב+כבל

רמזור- רמז+אור

הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשס"ט, מס' 011107, 210 - 13 -

23. א. לפניך ארבעה משפטים (1)-(4) ובכל משפט מודגשת צורת בינוני.
- (1) **מְמַצֵּיא** הטלפון הסלולרי, מרטין קופר, ביצע את שיחת הטלפון הראשונה בלב מנהטן. (על פי שורות 6-7) - **שם עצם**
 - (2) ביוני 1946 הציגה חברת תקשורת גדולה את הטלפון הראשון ש**מְפַעֵל** מכלי רכב. (על פי שורות 11-12) - **פועל בהווה**
 - (3) מי שנוסע באוטובוס מתנסה בחוויה ה**מְפַקְפֶקֶת** הזאת. (שורות 27-28) - **שם תואר**
 - (4) בקרב צעירים תופעה זו **בולֶטֶת** במיוחד. (על פי שורה 37) - **פועל בהווה**
- כתוב מהו חלק הדיבר של כל אחת מן המילים המודגשות: שם עצם, שם תואר או פועל בהווה.
- ב. לפניך משפט:
- חברת רכבות בריטית החליטה להציע לנוסעים "מקלט רעשי". (שורה 41)
- I. ציין מהו חלק הדיבר של המילה **נוֹסְעִים** במשפט זה. - **שם עצם**
 - II. כתוב משפט חדש שבו צורת הבינוני **נוֹסְעִים** תשמש חלק דיבר אחר מאשר במשפט הנתון. **האזרחים נוסעים בחברת הרכבות הבריטית.**
- ג. "הטלפון הסלולרי יצר מצב שבו ה**טֶשֶׁטְשֵׁוּ** לחלוטין הגבולות". (שורות 32-33)
- מהי צורת ההווה של הפועל ה**טֶשֶׁטְשֵׁוּ**?
- העתק למחברתך את מספר התשובה ה**נכונה**.
- (1) מְטֶשֶׁטְשֵׁים (2) נְטֶשֶׁים (3) מְטֶשֶׁטְשֵׁים (4) מְטֶשֶׁטְשֵׁים

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משנד החינוך